

י. ח. ברנר: על "עגונות"

...ב"העומר" קראנו אותה היצירה של ש"י עגנון, זו היצירה האמיתית והמלאה כוח מקורי רב, אף-על-פי שהיסוד הארץ-ישראלי - במובן הטכני של המושג הזה - אינו תופס בה מקום חשוב כל-עיקר, ותכנה בעיקר - העיגון המיסטי בין נשמות אוהבות וקשורות זו בזו - הוא ענין פסיכולוגי-ריאלי עולמי? היצירה "עגונות" - מסופקני, אם הרבה מקוראינו יודעים זאת - היא מהדברים שאינם נכתבים בכל ערב ראש-חודש! בנוי, הזיו והשירה שבה, היא מזכירה לנו את מעשיותיו היותר פואטיות של ר' נחמן מבראצלב, או מיטב-אגדותיו של מיכה יוסף ברדיצ'בסקי (מעין "אגדת-המתה" ועוד). ואולם עולה היא, לפי טעמנו, על דבריו של הראשון בשפתה המפליאה ובחיטובה מעשי ידי אמן, הדומה לארוננו של בן-אורי (אחת הנשמות העגונות שבמעשה הנורא) וקרובה היא לנו מאגדותיו של ברדיצ'בסקי בזה, שבאגדת-חיים הלוזו אין כלל מעשי-נסים ודברים שלמעלה מן הטבע, אלא הכל פשוט ונאה, עושה רושם עז, אשר לא יימחה, ומהנה בעונג אסתטי כביר. והמעשה-הרב הזה שבספרותנו - מעשה רב בכל המובנים - וכי לא "העומר", ספר שלישי, הביאו לנו למנה?

ונא לא לטעות בכוונתי, לא בבחינת "וסלחתי לכל המקום בעבורם" הארכתי קצת ב"עגונות", לא להמליץ על "העומר" בזה, שהרי נתגלגלה זכות על-ידינו ונתן לנו דבר העולה על כל מה-שנדפס אצלנו כרגיל (ב"השילוח", "רביבים", "רשפים" ועוד), אלא אך ורק כדי להטיח מחאה כלפי המקטרגים ביחוד על המחוגה שחג לו קובצנו הארץ-ישראלי, על "החוק ולא יעבור" שלו. לאו במחוגה תליא מלתא! והראיה: כשאיוזה ש"י עגנון מביא איזה חיבור כ"עגור נות", אין שום עורך מאסף עברי שבעולם דוחפהו באמת ה"תכנית" שבידו. "תכנית-העומר" הרי אינה אלא פרוגרמה בלע"ז - ו"מציאות" ספרותיות אמיתיות באות, לרוב, בהיסח-הדעת...

מתוך "כל כתבי י. ח. ברנר", "מהספרות והעתונות שבארץ", פרק ג', הקיבוץ המאוחד, תל-אביב.